

УДК 378.1

Щеглова Алла Олександрівнавикладач кафедри ділової іноземної мови та міжнародної комунікації
Національний університет харчових технологій, м. Київ, Україна
alla2704@i.ua

МІСЦЕ ПРОЕКТНОГО МЕТОДУ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

Анотація. У статті досліджено метод проектів у вивченні іноземної мови. Визначено його роль для розвитку комунікативної компетентності студентів. У ході дослідження проаналізовані фактори, які впливають на навички говоріння. Детально охарактеризовано змішане навчання і місце проектно-орієнтованого методу з використанням мультимедійних технологій як засобу вдосконалення комунікативних умінь і навичок студентів немовних спеціальностей на базі Національного університету харчових технологій. Доведено, що ефективність розвитку навичок говоріння напряму залежить від залученості студентів до поставлених задач, що повністю охоплюється методом проектів, який якнайкраще гармонує в умовах змішаного навчання.

Ключові слова: комунікативна компетентність; метод проектів; навички говоріння; змішане навчання; мультимедійні технології.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Глобалізаційні й інтеграційні процеси, які відбуваються нині у світі, спричиняють як збільшення мовної і культурної різноманітності, так і певну ідеологічну і соціокультурну спорідненість суспільства, й основою для такого споріднення є мова. В епоху змін, мобільності й технологізації такою мовою є саме англійська мова, її по праву можна назвати мовою міжнародного спілкування як на офіційному рівні, так і особистому.

Розвиток бізнес середовища, зростання транснаціональних корпорацій, економічна інтеграція вимагають від фахівців будь-якої сфери володіння іноземною мовою на досконалому рівні з метою досягнення повного взаєморозуміння між суб'єктами ділових відносин. Диверсифікація перспектив і можливостей, які постають перед випускниками вищих навчальних закладів зростає з оволодінням будь-якої іноземної мови. Утім, беручи до уваги той факт, що процес вивчення іноземних мов у немовних вишах має свої особливості і його націленість визначається низькою комунікативною спрямованістю, ми стикаємося з проблемою низької комунікативної компетентності студентів.

У зв'язку з широким упровадженням систем дистанційного навчання й появою он-лайн курсів (e-learning), які дозволяють самостійно опанувати певний обсяг інформації і виконувати вправи відповідно до поданого матеріалу (граматичні, лексичні вправи, а також вправи на прослуховування), виникає потреба студентів у такій системі навчання, яка б задовольнила потреби в безпосередньому спілкуванні викладача зі студентом і студента з однокурсниками з метою розвитку комунікативних умінь. Саме такою системою є система змішаного навчання (blended learning), яка вдало поєднує он-лайн навчання з присутністю викладача в аудиторному форматі. Зважаючи на наявність сучасних інформаційних технологій і появу нових підходів до процесу навчання, викладачі впроваджують найоптимальніший метод для розвитку й набуття комунікативної компетентності студентами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У багатьох дослідженнях цієї галузі було встановлено, що метод проектів є багатограним інструментом, який формує не тільки мовленнєві, а й інтелектуальні здібності студентів, допомагає розвивати творчі схильності учнів, співробітництво та взаємовідповідальність (Редько В., Стойко С. В.) [5; 6]. Андросова І. Г. стверджує, що на основі проектного методу відбувається вдале поєднання процесів формування комунікативної й екстралінгвістичної компетентності [1]. Поняття іншомовної комунікативної компетентності у психолого-педагогічній літературі досліджувалось як зарубіжними, так і вітчизняними науковцями, а саме Тарнопольським О. Б., Матвеевою І. В., Стойко С. В., а сучасна наука оперує різними підходами до визначення факторів, які впливають на її формування [1; 6; 7]. Косогова О. О. дотримується думки, що саме навчальний проект виступає важливим засобом формування і підвищення рівня мотивації до вивчення іноземної мови. Факторами, що визначають процес формування внутрішнього мотиву мовної діяльності у проектному навчанні, є: зв'язок ідеї проекту з реальним життям; наявність інтересу до виконання проекту з боку всіх його учасників; використання сучасних інформаційних технологій, які стають не тільки інструментом для пошуку даних, а й відкривають нові шляхи подання матеріалу [2, с. 43].

Метою статті є дослідити роль, яку відіграє метод проектів у формуванні іншомовної комунікативної компетентності із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій в умовах змішаного навчання, а саме для розвитку комунікативних умінь і навичок студентів немовних вищих навчальних закладів.

2. МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У ході роботи проводилося вивчення й аналіз теоретичних вітчизняних і зарубіжних публікацій, що відносяться до проблеми дослідження, з метою розкриття основних дефініцій, узагальнення передового методичного досвіду, присвяченого питанням ефективності різних підходів й інноваційних методик у вищих навчальних закладах.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Одним із новітніх підходів до процесу освіти нині виступає змішана модель (blended learning), суть якої в тому, що вона поєднує дистанційне навчання з традиційним аудиторним, що відкриває нові можливості для студентів, адже в будь-який час можна передивитися матеріал у режимі реального часу, перевірити знання за допомогою тестів, чи самостійно вивчити певні тематичні блоки відповідно до програми. Такий підхід сприяє розвитку самоосвіти і самоорганізації.

Визначення системи змішаного навчання з'явилося в 2006 році й означало об'єднання можливостей навчання в класі та з використанням комп'ютера [3, с. 142]. Загальними рисами, які характеризують змішане навчання, є очне навчання (у традиційному паттерні "викладач-студент"), елементи дистанційного навчання (збір, обробка необхідної інформації студентом самостійно), елементи електронного навчання (можливості спілкування з викладачем за допомогою спеціальних програм, чатів, он-лайн конференцій чи вебінарів). Можна також додати, що основними перевагами такого типу навчання є:

- економічність і гнучкість процесу навчання;

- переосмислення ролі викладача (розширення можливостей доступності викладача) і мотивації студента (навчання можна здійснювати не відволікаючись від роботи);
- індивідуалізація процесу навчання (викладач може відслідковувати успішність кожного студента окремо (спеціальні можливості платформи Moodle) і відповідно до цього вибудовувати індивідуальну стратегію розвитку вмінь і навичок).

Систему змішаного навчання відносять до методик навчання іноземних мов професійного спрямування, базисною характеристикою якої є комунікативний підхід, за якого навчання мовленню відбувається в умовах спілкування [8; 9, с. 248]. Існує декілька факторів, які впливають на розвиток мовленнєвих навичок.

1. Розуміння почутого – дуже важливо розвивати саме це вміння, адже багато студентів концентрують свою увагу на граматичних аспектах, розвивають лексичний запас, можуть будувати складні речення, проте стикаються з труднощами, коли їх щось запитують через вплив швидкості спікера, його акцент тощо.

2. Граматична точність висловленого – часто студенти запитують викладачів, чому така велика увага приділяється вивченню граматичних аспектів мови, якщо її носії роблять чимало помилок. Сутність полягає в тому, що, коли носій мови не впевнений у граматичній правильності твердження, він намагається сказати те ж саме іншими словами, тобто донести сенс повідомлення до опонента без будь-якої втрати значення, незважаючи на зроблену помилку; на практиці ми знаємо, що часто граматична помилка, допущена не носієм мови, може перевернути значеннєвий відтінок на кардинально протилежний, саме тому студентами має приділятися багато уваги на засвоєння граматики.

3. Особливості вимови та вплив акценту рідної мови – робити помилки у вимові певних слів є нормальним явищем під час вивчення мови, проте слід відшліфувати власну вимову, щоб краще розуміти сказане бути сприйнятим іншими.

4. Неправильне чи недоречне вживання лексичних одиниць.

5. Самовпевненість й ентузіазм – можна добре розумітися на ключових "китах", як граматики, лексики, вимова, але вас не будуть сприймати через те, що ви передасте інформацію без захоплення й інтересу до самої теми.

Отже, беручи до уваги вище зазначені чинники, що впливають на розвиток комунікативних навичок, можна зазначити, що, якщо розширення словникового запасу і вивчення граматичного матеріалу може бути зроблене за допомогою дистанційного навчання, то подолання мовного бар'єру під час іншомовного спілкування може бути реалізовано лише в процесі живого спілкування, тобто під час очних зустрічей в аудиторному форматі.

За О. Б. Тарнопольським ми виділяємо шість принципів організації навчальної діяльності студентів технічного ВНЗ:

- 1) комунікативно-особистісну організацію навчальної діяльності;
- 2) обов'язкове використання і раціонального співвідношення алгоритмічних напівевристичних і евристичних навчальних дій під час засвоєння мовленнєвої комунікації;
- 3) організація одночасної навчальної діяльності на заняттях усієї мовної групи студентів під час формування навичок і вмінь;
- 4) взаємопов'язане навчання різних видів мовленнєвої діяльності з урахуванням їх особливостей і прискореним навчанням сприйняття мовлення;
- 5) циклічність побудови навчального процесу;
- 6) раціональне використання рідної мови під час навчання іноземної [7, с. 56].

О. Б. Тарнопольський також зазначає, що найдоречніше застосовувати вправи різних рівнів для розвитку комунікативної компетенції, а найкраще – вправи найвищого рівня, призначені для засвоєння мовного матеріалу і розвитку мовленнєвих умінь в реальній комунікативній ситуації [7, с. 64].

З метою активізації пізнавальної діяльності студентів як в інтелектуальному, так і в емоційному вимірі, і мотиваційної складової, слід використовувати такі види вправ, які б дозволяли активно долучатися до процесу комунікації й розширювали знання, сприяли освоєнню нових інформаційних технологій та їх використанню в процесі навчання. Саме таким інструментом і є метод проектів.

Проектний метод поєднує елементи проблемного навчання і навчання у співпраці, і реалізується через принцип "навчання через дію", що сприяє активному формуванню навичок говоріння, розвитку соціокультурної і професійної компетентності, умінню точно і доступно формулювати власні думки, добувати інформацію з різних джерел й обробляти її за допомогою сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Отже, навчальним проектом є комплекс самостійно виконаних студентами робіт з метою розв'язання поставлених проектом проблем практичного чи теоретичного характеру. Проектно-орієнтована методика не суперечить традиційним методам навчання, а навпаки є потужним інструментом формування мотиваційної складової. Поруч з ефективним формуванням і розвитком комунікативної і навчально-когнітивної компетентності відбувається і розвиток компенсаторної функції – формування спеціальних умінь з метою подолання складнощів під час спілкування за нестачі лінгвістичних ресурсів.

Виділяють два способи навчання за допомогою проектів:

1) лінійний (за Кальвіном Вудвардом) – передбачає попередній розвиток мовленнєвих навичок й умінь;

2) інтегративний (за Чарльзом Річардсом) – базується на формуванні мовленнєвих навичок і умінь під час роботи над проектом, що і представляє велику цінність і можливість для формування й розвитку іншомовної комунікативної компетентності [4].

Робота над проектом може здійснюватися як індивідуально, так і в групах. Працюючи в групах, учасники спільного проекту повинні розподілити ролі й усвідомити, що успіх залежить від вкладу кожного з учасників. Робота над проектом починається в аудиторії під керівництвом учителя, який допомагає з цілепокладанням, первинним розподіленням ролей між учасниками й інструментарієм. Проекти можуть бути короткостроковими або довгостроковими. Вони можуть бути представлені на наступному занятті або на заключному занятті. Функція викладача полягає в організації роботи над проектом, у створенні найбільш сприятливих умов для розкриття і виявлення творчого потенціалу учасників.

Цілі і форми проектів відповідно допомагають диференціювати їх на такі види:

1) дослідницькі – вимагають визначення мети, актуальності предмета дослідження, загальної структури проекту та його значимості з ціллю розв'язання поставленої проблеми дослідницького чи творчого характеру;

2) творчі – характеризуються вільною структурою, проте чітко слідує поставленій меті (наприклад, журнал, колаж, брошура тощо);

3) рольові – мають на меті наповнення проекту певними ролями відповідно до характеру і змісту самого проекту (ділова гра). Характеризуються відкритістю структури і високим рівнем творчості;

4) інформаційні – мають на увазі збирання даних відповідно до запропонованої теми й ознайомлення учасників і слухачів проекту з цією інформацією, її аналіз, синтез та узагальнення фактів;

5) телекомунікаційні проекти – базуються на комп'ютерній телекомунікації. Типовою ознакою даного виду проектів є міжпредметність й інтегрованість знання (залучення комунікативної, лінгвістичної, соціокультурної та когнітивної компетентностей під час, наприклад, телеконференцій, Skype обговорень чи дебатів тощо) [2, с. 87].

Телекомунікаційний проект передбачає використання ІКТ, адже спілкування відбувається он-лайн, що є ускладнюючим фактором, проте таке мовне середовище є наближеним до реального (нині особливої популярності в процесі пошуку і підбору персоналу набуває проведення першого етапу інтерв'ю за допомогою Skype), отже, даний метод стане не лише інструментом удосконалення іншомовних комунікативних навичок, а й готує студентів до наступного етапу їхнього життя – працевлаштування. Варто також пам'ятати, що проекти такого типу долучають студентів до сучасних технологій, адже готуючи проект, вони мають навчитися користуватися різними можливостями ІКТ для підготовки тексту, виконання обчислень, обробки даних, побудови графіків, використання мультимедійних технологій тощо.

Для ефективного використання проектного методу важливо логічно спланувати етапи роботи над ним, а під час підбиття підсумків обов'язково обговорити результати проекту зі студентами і надати їм можливість виступити в ролі наставника і спробувати оцінити зроблене. Тематика проектів має враховувати уподобання і преференції студентів, відповідати спеціальності, за якою вони навчаються, брати до уваги фактор різностороннього розвитку особистості і соціокультурний аспект. Врахування цих моментів дозволить підвищити мотивацію, підкріпити інтерес до спілкування іноземною мовою як у формі монологу, так і діалогічно, поглибити знання з предмету розвивати міжпредметні зв'язки і відповідно вдосконалити комунікативну компетентність.

4. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.

Метод проектів є комплексним засобом розвитку комунікативної компетентності. Використання даного методу є ефективним на етапі узагальнення, консолідації та перегляду навчальних матеріалів, особливо в організації його практичного застосування. Спрямованість методу проектів має відповідати програмі курсу. Впровадження проектного методу в умовах змішаного навчання у навчанні студентів обов'язково має включати такі етапи:

- теоретико-методологічне вивчення методу проектів педагогічним колективом вищого навчального закладу;
- включення даної технології до тематичного плану;
- підготовка студентів до роботи над навчальним проектом;
- власне підготовка і розробка проектів;
- організація моніторингу сформованості і процесу формування вмінь, необхідних для роботи над проектом;
- діагностика й оцінка досягнення педагогічних цілей і задач, поставлених перед студентами перед виконанням проекту;
- розробка методичних рекомендацій щодо вдосконалення умов впровадження методу проектів у навчальний план.

Якщо правильно методично організувати подання матеріалу, складові компоненти змішаного навчання, ми спостерігатимемо підвищення ефективності навчального середовища. Особливо важливим є той факт, що навчання на основі проектів активно впливає на мотивацію студента і спонукає його до використання комп'ютерних

технологій (наприклад, проект-презентація в Power Point), підвищується загальна культура спілкування, розвиваються практичні мовленнєві навички.

Технологія проекту дозволяє студентам інтегрувати різні види діяльності, що робить навчання цікавим і більш ефективним, відповідно студенти з різними здібностями стають на рівні успішними і відчувають свою вагомість через необхідність в діяльності, пов'язаній з проектом. Студенти навчаються працювати зі словниками, довідниками для повідомлень, продумують шляхи і способи подання інформації (підготовчий етап проекту). Проектне навчання трансформує ставлення студентів до ІКТ: комп'ютер перетворюється в джерело інформації і є одним із способів подання матеріалу.

Метод проектів є не лише інструментом для формування іншомовної комунікативної компетентності, тобто розв'язує не лише освітні завдання, а й створює умови для незалежних досліджень студентів, заохочуючи їх до розвитку навичок орієнтації і самостійного прийняття рішень. Упровадження таких інноваційних методів як проектне навчання в blended learning є необхідною умовою у розв'язанні освітніх проблем, адже система управління інформацією постійно розвивається, що забезпечує найвищу якість освітнього процесу.

Проблемою нині залишається питання організації і планування комплексу робіт з упровадження комп'ютерних телекомунікацій і медіатек у вищих навчальних закладах України, адже вищі тільки починають практикувати введення дистанційного навчання. Тому питання залучення педагогічних працівників до впровадження новітніх інформаційних технологій у навчально-виховний процес вищої школи потребують подальшого дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андросова И. Г., Матвеева И. В. Формирование поликультурной личности при обучении английскому языку на основе компетентностного и культуроведческого подходов // Педагогические науки, – Вып. 2. – М., 2010.
2. Косогова О. О. Метод проектів у практиці сучасної школи / О. О. Косогова. – Х. : Вид-во «Ранок», 2010. – 144 с.
3. Костина Е. В. Модель смешанного обучения (Blended Learning) и ее использование в преподавании иностранных языков / Е. В. Костина // Известия высших учебных заведений. Серия: Гуманитарные науки. – 2010. – Т. 1. – № 2. – С. 141–144.
4. Никитина М. С. Модель смешанного обучения в системе высшего образования. [Электронный ресурс] / IV Международная студенческая электронная научная конференция «Студенческий научный форум» // – Электронні дані – Режим доступу : <http://www.rae.ru/forum2012/10/3052>. – Назва з екрану.
5. Редько В. Інтерактивні технології навчання іноземної мови / В. Редько // Рідна школа. – 2011. – № 8–9. – С. 28–36.
6. Стойко С. В. Реалізація комунікативного підходу в навчанні іноземних мов / С. В. Стойко // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. – Чернігів : ЧДПУ, 2011. – Вип. 85 (Серія: Педагогічні науки). – С. 220–223.
7. Тарнопольський О. Б. Методика викладення англійської мови. – К. : Вища шк., 1993. — 167 с.
8. Bonk C. The handbook of blended learning environments: Global perspectives, local designs /C. J. Bonk, C. R. Graham // San Francisco: Jossey-Bass/Pfeiffer. – 2006. – 32 p.
9. Malinina I. Blended Learning of English Language:Combining Online and Face-to-Face Teaching /I. Malinina // Infonomic Society. – London, 2012. – P. 247–251.

Матеріал надійшов до редакції 27.03.2016 р.

МЕСТО ПРОЕКТНОГО МЕТОДА ДЛЯ ФОРМИРОВАНИЯ И РАЗВИТИЯ ИНОЯЗЫЧНОЙ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ СТУДЕНТОВ В СИСТЕМЕ СМЕШАННОГО ОБУЧЕНИЯ

Щеглова Алла Александровна

преподаватель кафедры делового иностранного языка и международной коммуникации
Национальный университет пищевых технологий, г. Киев, Украина
alla2704@i.ua

Аннотация. В статье исследован проектный метод в изучении иностранного языка. Определена его роль для развития коммуникативной компетентности студентов. В ходе исследования проанализированы факторы, влияющие на навыки говорения. Подробно охарактеризована система смешанного обучения и место проектного метода с использованием мультимедийных технологий как средства совершенствования коммуникативных умений и навыков студентов неязыковых специальностей на базе Национального университета пищевых технологий. Доказано, что эффективность развития навыков говорения напрямую зависит от вовлеченности студентов в поставленные задачи, что полностью охватывается методом проектов, который лучшим образом гармонизирует в системе смешанного обучения.

Ключевые слова: коммуникативная компетентность; метод проектов; навыки говорения; смешанное обучение; мультимедийные технологии.

THE IMPORTANCE OF PROJECT-BASED METHOD FOR FORMATION AND IMPROVING OF FOREIGN COMMUNICATIVE COMPETENCE IN BLENDED LEARNING

Alla O. Shcheglova

Lecturer, Department of Business Foreign Language and International Communication
National University of Food Technologies, Kyiv, Ukraine
alla2704@i.ua

Abstract. Project-based method in teaching English is explored in the article. Its role for students' communicative competence development is defined. The study analyzes the factors affecting speaking skills. The article presents the detailed analysis of blended learning system, and project-based method with multimedia technology usage as a means of communication skills improving for students of non-linguistic specialties at the National University of Food Technologies. It has been proved that efficiency of speaking skills directly depends on students' engagement in the tasks, that is fully covered by project method, which is optimum in blended learning system.

Key words: communicative competence; project-based method; skills; blended learning; multimedia technologies.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Androsova I. G., Matveeva I. V. Multicultural identity formation on the basis of competence and culturological approaches in teaching English // Pedagogical Sciences. – 2 ed. M., 2010. (in Russian)
2. Kosogova O. O. Project methods in the practice of modern school / O. O. Kosogova. – Kh.: Vyd-vo «Ranok», 2010. – 144 p. (in Ukrainian)
3. Kostina E. V. Blended learning model (Blended Learning) and its use in teaching of foreign languages / E. V. Kostina // Proceedings of the higher educational institutions. Series: Humanities. – 2010. – Vol. 1. – № 2. – P. 141–144. (in Russian)
4. Nikitina M. S. Blended learning model in higher education [online] / IV International Student Scientific E-conference «Student scientific forum» // – Available from: <http://www.rae.ru/forum2012/10/3052> (in Russian)

5. Redko V. Interactive technologies in foreign language teaching / V. Redko // *Ridna shkola*. – 2011. – № 8–9. – P. 28–36. (in Ukrainian)
6. Stojko S. V. Implementing communicative approach in foreign language teaching / S. V. Stojko // *Bulletin of Chernihiv National Pedagogical University*. – Chernigiv: ChDPU, 2011. – Ed. 85 (Series: Humanities.). – P. 220-223.
7. Tarnopolsky O. B. *Methods of teaching English*. – K.: High School., 1993. – 167 p. (in Ukrainian)
8. Bonk C. *The handbook of blended learning environments: Global perspectives, local designs* /C. J. Bonk, C. R. Graham // San Francisco: Jossey-Bass/Pfeiffer. – 2006. – 32 p. (in English)
9. Malinina I. *Blended Learning of English Language: Combining Online and Face-to-Face Teaching* /I. Malinina // Infonomic Society. – London, 2012. – P. 247–251. (in English)

Conflict of interest. The author has declared no conflict of interest.

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.